

Onze moedertaal, onze onbewuste kennis

Lees de tekst *Onze moedertaal, onze onbewuste kennis* oriënterend. Oriënterend lezen houdt in dat je de titel leest, de tekst en de afbeeldingen bekijkt en dat je let op anders gedrukte woorden. Wacht nog met het lezen van de inleiding.

1. Waar denk je dat deze tekst over gaat? Schrijf dit in drie steekwoorden op.

1. 2. 3.

Lees de inleiding van de tekst *Onze moedertaal, onze onbewuste kennis*.

2. In de eerste alinea wordt de vraag gesteld waarom het 'een mooi huis', maar 'een mooie kast' is. Bedenk in tweetallen de verklaring hiervoor. Schrijf beiden het antwoord op.

.....
.....
.....
.....
.....

3. De inleiding sluit af met de vraag hoe wij de regels van onze moedertaal leren. Bedenk in tweetallen welk antwoord jullie in het middenstuk van de tekst verwachten. In andere woorden: hoe denken jullie dat wij onze moedertaal leren?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

4. Lees nu de hele tekst precies. Zet tijdens het lezen de symbolen in de kantlijn:

! → als de informatie belangrijk is

? → als je iets niet begrijpt

☺ → als je de informatie interessant of leuk vindt

5. In de tekst zijn moeilijke woorden en uitdrukkingen onderstreept. Schrijf op wat deze woorden en uitdrukkingen betekenen. Maak gebruik van woordraadstrategieën als je de betekenis niet gelijk weet.

Ten grondslag liggen

Met de papepel ingegoten

Moedertaal

Verwerven

Decennia

Visies

Imiteren

Vreemde taal

Het bij het rechte eind hebben

6. Er worden in de tekst twee theorieën besproken over hoe een kind een taal leert. Beschrijf hieronder kort wat deze twee theorieën zijn.

De eerste theorie gaat ervan uit dat kinderen een taal leren door.....
.....

De tweede theorie is ontwikkeld door..... en gaat ervan uit dat kinderen een taal leren door
omdat
.....
.....
.....

7. In de tweede alinea van de inleiding staat de volgende zin: 'Je zou kunnen zeggen dat wij deze taalregels kennen, maar tegelijkertijd ook niet kennen.' Leg uit wat er met deze uitspraak bedoeld wordt.

.....
.....

8. In de tekst wordt gesteld dat het Nederlands in hoofdzinnen een SVO-volgorde aanhoudt. Toch is het in het Nederlands soms ook mogelijk om een andere volgorde aan te houden, bijvoorbeeld in vraagzinnen en bijzinnen.

A. Maak een vraagzin van de zin: Jan slaat Piet. Welke volgorde heeft deze zin nu?

Kies uit:

1. SOV	3. VOS
2. SVO	4. VSO

B. De volgorde van deze bijzin(het onderstreepte deel van de zin) klopt niet:

Sarah vertelde dat Jan slaat Piet. Verbeter de zin en kies in welke volgorde de bijzin wel moet staan:

1. SVO	3. VOS
2. SOV	4. VSO

9. Stel, je moet de informatie uit deze tekst leren voor een toets. Je besluit een spiekbriefje te maken. Zorg dat je op het briefje hieronder de belangrijkste informatie uit de tekst schrijft. Je moet daarbij minimaal 5 moeilijke woorden uit opdracht 5 gebruiken. Ga op een manier te werk dat de kern voor JOU duidelijk is. Dit mag dus ook schematisch zijn.

Onze moedertaal, onze onbewuste kennis

Om te beginnen een klein testje: *'Ik vind dat een mooie huis.'* Klopt deze zin? Waarschijnlijk weet jij wel dat deze zin niet klopt en dat het *'Ik vind dat een mooi huis.'* moet zijn. Maar waarom is *'Ik vind dat een mooie kast.'* dan wel goed? Weet jij welke regel hieraan ten grondslag ligt? Grote kans dat je dat niet kunt uitleggen.

Eigenlijk is het heel bijzonder dat wij de hele dag allerlei taalregels toepassen, zonder dat we hier echt bij stilstaan. Je zou kunnen zeggen dat wij deze taalregels kennen, maar tegelijkertijd ook niet kennen. Al deze regels zitten ergens onbewust in onze hersenen opgeslagen en zijn ons blijkbaar vanaf kinds af aan met de paplepel ingegoten. Hoe werkt dit? Hoe leren wij onze moedertaal?

Er is in de afgelopen decennia veel onderzoek gedaan naar hoe kinderen hun moedertaal verwerven. Wetenschappers hebben verschillende visies op hoe een kind een taal leert. Lange tijd is er door wetenschappers gedacht dat het leren van een taal eigenlijk alleen maar een kwestie van imiteren is. Daarmee bedoelen ze dat ouders tegen hun kind praten en dat kinderen de woorden en zinnen als een soort papegaai opslaan en daarna precies zo nazeggen.

De beroemde Amerikaanse taalkundige Noam Chomsky was ervan overtuigd dat kinderen meer deden dan alleen imiteren. Hoe kun je anders verklaren dat kinderen ook dingen zeggen als 'ik loopte' en dat dit zelfs na vele verbeteringen ('Nee, het is: ik liep') blijven doen? Het is toch niet mogelijk dat kinderen de vorm 'ik loopte' ooit van hun ouders hebben gehoord? Het is daarentegen wel mogelijk dat kinderen ooit 'ik werkte' hebben gehoord en daarmee hebben onthouden dat je in de verleden tijd stam+te krijgt. Volgens Chomsky wijst dit op het idee dat kinderen grammaticale regels kunnen opmerken, onthouden en toepassen. Chomsky geloofde daarom dat kinderen ter wereld komen met een aangeboren taalvermogen. Dit aangeboren taalvermogen zit in de hersenen en is bij de geboorte van elk kind in de wereld hetzelfde. Je zou het aangeboren taalvermogen kunnen vergelijken met duizenden lichtknopjes die aanstaan in de hersenen op het moment dat een kind geboren wordt. Het kind staat dan nog open voor elke taal en bijbehorende (grammaticale) regels. Op het moment dat een kind zijn ouders hoort praten, selecteert hij de regels die voor zijn moedertaal van toepassing zijn. Sommige lichtknopjes zet het kind dan uit en andere lichtknopjes laat hij juist aan.

Een voorbeeld van zo'n lichtknopje is de woordvolgende in een hoofdzin. Het Nederlands heeft in een hoofdzin een SVO-volgorde. Dat houdt in dat eerst het onderwerp komt (het Subject), dan het werkwoord (Verb) en dan het lijdend voorwerp (het Object). Kijk maar naar deze zin:

Jan slaat Piet.

S V O

Het is duidelijk dat Jan degene is die de actie uitvoert en dus het onderwerp is en dat Piet het slachtoffer en in deze zin het lijdend voorwerp is. Niet elke taal houdt deze volgorde standaard in de hoofdzinnen aan. Er zijn ook SOV-talen, zoals het Turks. In deze taal komt in een hoofdzin ook eerst het onderwerp (het Subject), maar deze wordt gevolgd door het lijdend voorwerp (het Object) en pas als laatste door het werkwoord (Verb). De voorbeeldzin 'Jan slaat Piet.' ziet er in het Turks zo uit:

Jan Piet mağazaları

S O V

Naast deze SVO en SOV-volgorde zijn er meer volgordes mogelijk in talen. Volgens de theorie van Chomsky zal een kind automatisch opmerken welke volgorde zijn moedertaal aanhoudt en dit lichtknopje aandoen. Op deze manier doet een kind dat voor alle elementen uit de taal en zo ontstaat uiteindelijk het unieke patroon van lichtknopjes van de taal die het kind leert.

Uit onderzoek blijkt dat dit aan- en uitzetten van de lichtknopjes heel snel kan gaan. Zo is met een experiment aangetoond dat baby's al vrij snel na hun geboorte een onderscheid kunnen maken tussen hun moedertaal en een vreemde taal. Ook kunnen baby's al na acht maanden bepaalde klanken niet meer horen als deze niet in hun moedertaal voorkomen. In het Chinees bestaat er

bijvoorbeeld geen verschil tussen de klank van de letter 'r' en de letter 'l'. Een Chinese baby van acht maanden oud kan dus niet meer het verschil tussen woord 'lood' en 'rood' horen, terwijl een Nederlandse baby van acht maanden dit wel kan.

Anders dan voor klanken, kan een kind uiteraard nog wel wat aan de lichtknopjes schakelen. Zo kan een kind er na een tijdje achter komen dat hij een lichtknopje toch onjuist uit had gezet, bijvoorbeeld dat je niet bij elk werkwoord in de verleden tijd stam+te krijgt, maar dat er ook sterke werkwoorden als 'lopen' bestaan. Een kind kan dan volgens Chomsky zijn set met lichtknopjes alsnog aanpassen.

Tot op de dag van vandaag zijn wetenschappers het niet met elkaar eens over welke theorie de juiste is. Sommigen geloven nog steeds dat taalverwerving alleen een zaak van imitatie is, anderen geloven heilig in de theorie over het aangeboren taalvermogen en weer anderen geloven dat beide theorieën gecombineerd moeten worden of ontwikkelen een totaal nieuwe theorie. Hopelijk zal in de toekomst blijken welke wetenschapper het bij het rechte eind heeft. Tot die tijd blijft het toch een wonder dat wij als mensen onbewust zoveel taalregels kennen.